

ΤΟ ΠΑΡΑΔΟΞΟ ΤΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ:

ΤΑΣΕΙΣ ΝΟΜΙΜΟΤΗΤΑΣ ΚΑΙ ΝΕΕΣ ΠΗΓΕΣ ΑΡΧΩΝ

JUDIT A. KANTOR

Υπόδειγμα

Οι πολιτικές δυνάμεις της εποχής μας δικαιολογούν την εξουσία τους με βάση γενικές πηγές νομιμότητας: την αξιοκρατία και την νομιμότητα. Εκτός αυτών, η νομιμότητα μπορεί να χτιστεί πάνω σε άλλες, συγκεκριμένες πηγές, όπως τη συμμετοχή στη λήψη αποφάσεων, διαβουλεύσεις ή πάνω σε μη δημοκρατικές πηγές, όπως στην πραγματογνωμοσύνη, ενθαρρύνουν τη συλλογική ευημερία, την προστασία των ατομικών δικαιωμάτων και την υπευθυνότητα.

Όσον αφορά αυτές τις έξι συγκεκριμένες πηγές νομιμότητας παρατηρείται μια καθαρή στροφή από τις δημοκρατικές πηγές προς τις άλλες πηγές νομιμότητας. Αυτή η διαδικασία παρατηρείται μέσα από την ανάλυση των δυτικών δημοκρατιών, την άνοδο των αυταρχικών καθεστώτων (όπως η Κίνα) ή και διεθνών ιδρυμάτων.

Το παράδοξο της δημοκρατίας σημαίνει ότι ενώ η δημοκρατία είναι γενικά αποδεκτή είναι ακόμα και η βασική αρχή των πολιτευμάτων, οι ισχυρές πολιτικές αρχές δικαιολογούν την κυβέρνηση τους όχι με όρους δημοκρατικής νομιμότητας αλλά με βάση άλλες πηγές νομιμότητας.

Ο *Michael Zürn* προβλέπει ότι η συνέπεια του παράδοξου της δημοκρατίας, το ζήτημα της νομιμότητας της αρχής, θα επιστρέψει στο προσκήνιο των πολιτικών αναμετρήσεων.

Λέξεις κλειδιά: νομιμότητα, δημοκρατικό παράδοξο, συγκεκριμένες πηγές νομιμότητας, άνοδο αυταρχικών καθεστώτων, διεθνή ιδρύματα, πλειοψηφικά ιδρύματα, εμπιστοσύνη στο πολιτικό σύστημα.

*

Ο καθηγητής *Michael Zürn*, Διευθυντής της Ερευνητικής Μονάδας «Διακρατικές διαμάχες και Διεθνή Ιδρύματα» στο Κέντρο Ερευνών Κοινωνικών Επιστημών στο Βερολίνο (WZB) έδωσε μια διάλεξη με τίτλο «το Παράδοξο της Δημοκρατίας: Η Διαγραφή της Δημοκρατίας όπως την ξέρουμε και η Αναγέννηση της για μια Καλή Πολιτική Τάξη» στις 20 Φεβρουαρίου το 2012 στο Πανεπιστήμιο Κεντρικής Ευρώπης (CEU) στη Βουδαπέστη. Σύμφωνα με το κύριο επιχείρημα του καθηγητή *Zürn*, κοιτώντας διάφορες πηγές νομιμότητας που δικαιολογούν πολιτική εξουσία, βλέπουμε μια μόνιμη στροφή από παραδοσιακές δημοκρατικές πηγές της νομιμότητας σε άλλες πηγές νομιμότητας.

Στη διάλεξη ο όρος *νομιμότητα* χρησιμοποιείται σε στενά πλαίσια, ως πολιτική νομιμότητα. Ο καθ. *Zürn* τον διαχωρίζει από τη φράση 'νόμιμο', καθώς η νομιμότητα παραπέμπει σε διαδικασίες: σε δικαιολογίες ή δε αμφισβήτηση δικαιολογιών. Επίσης επιστράφει προσοχή στη 'διπλή κωδικοποίησης' (κανονιστική και περιγραφική) της νομιμότητας (*Zürn 2004*: 260-287): μπορεί να αναφέρεται στην κανονιστική αξία μιας πολιτικής τάξης, αλλά συγχρόνως (με όρους του Weber) στην πίστη στη νομιμότητα (*Ansell 2001*: 8705). Έτσι με την κανονιστική έννοια η νομιμότητα ενός συστήματος δεν καθορίζεται από το πόσο αρέσει στους ανθρώπους ή πόσο πιστεύουν στη νομιμότητα του, αλλά από το πόσο δρα με τέτοιο τρόπο που να είναι συμβατός με τις βασικές αρχές της κοινωνίας.

Σύμφωνα με τον καθ. *Zürn*, μια πολιτική εξουσία δεν υπάρχει η πιθανότητα να δικαιολογηθεί, χωρίς να υπηρετεί, σε κάποιο βαθμό, το κοινό καλό της κοινωνίας. Έτσι οι πολιτικοί παράγοντες που έχουν το δικαίωμα να παίρνουν αποφάσεις για τη συλλογικότητα δικαιολογούν τις αξιώσεις τους στο κοινό καλό.

Στη σύγχρονη εποχή ο διαχωρισμός μεταξύ αυτών που λαμβάνουν αποφάσεις και αυτών που είναι οι αποδέκτες δεν μπορεί να βασίζεται πια στη παράδοση. Υπάρχουν γενικές πηγές νομιμότητας που είναι σχεδόν απαραίτητως παρούσες μπροστά σε μια πολιτική αρχή μπορούν να φέρουν την ταμπέλα του νόμιμου: ο καθ. *Zürn* αναφέρει ανάμεσα τους την αξιοκρατία και τη νομιμότητα. Στην αξιοκρατία ο διαχωρισμός που προαναφέρθηκε βασίζεται σε κάποια μορφή ικανότητας, ενώ η νομιμότητα σημαίνει ότι η εξουσία της πρέπει να πραγματοποιείται μέσω διάφανων νόμων. Η αξιοκρατία είναι στον αντίποδα των παραδόσεων: η νομιμότητα τίθεται απέναντι στην αμφισβήσια. Αυτές οι πηγές της νομιμότητας δεν μπορούν να υποκατασταθούν από άλλες εναλλακτικές.

Αντιθέτως οι συγκεκριμένες πηγές νομιμότητας μπορεί να αντικατασταθούν η μια από την άλλη και δεν είναι απαραίτητες συνθήκες όπως οι δύο προηγούμενες. Ο καθ. *Zürn* αναφέρει έξι από αυτές: (*Zürn 2010*: 267):

Α) *Πραγματογνωμοσύνη*. Οι πολιτικές δυνάμεις που είναι αμερόληπτες προς τα δεδομένα συμφέροντα μιας κοινωνίας κερδίζουν τη νομιμότητα τους από αποτελεσματικές λύσεις σε προβλήματα που είναι βασισμένες σε επιστημονική γνώση.

Β) *Προτροπή για συλλογική ευημερία*. Αν οι κυβερνήτες μπορούν να δικαιολογήσουν τις αποφάσεις τους βοηθώντας μια συλλογική να αυξηθεί (σε σχέση με τους άλλους), που αυξάνει τη νομιμότητα της ομάδας εξουσίας. Κανονιστικά αυτό είναι η πιο προβληματική πηγή νομιμότητας, αφού περιλαμβάνει στοιχεία αποκλεισμού αλλά ξεκάθαρα βοηθά τους αρχηγούς να αυξήσουν τη νομιμότητα της αρχής τους.

Γ) *Προστασία ατομικών δικαιωμάτων*. Αυτό είναι μια πολύ φιλελεύθερη μορφή νομιμότητας και έχει άμεση σχέση με τον Ατομικισμό.

Δ) *Αξιοπιστία των κυβερνώντων*. Η αξιοπιστία μπορεί να είναι νομική ή αιρετή. Η αξιοπιστία από μόνη της δε σημαίνει δημοκρατία: σύμφωνα με το παράδειγμα του ομιλητή στη διάλεξη, ο Josef Ackerman ο Διευθύνων Σύμβουλος της Deutsche Bank είναι αξιόπιστος απέναντι στους μετόχους, κι όμως η Deutsche Bank δεν είναι δημοκρατικό ίδρυμα.

Ε) *Συμμετοχή στη λήψη αποφάσεων*. Αυτή είναι η πρώτη πραγματικά δημοκρατική πηγή νομιμότητας και βασίζεται στη ιδέα ότι εκείνοι που επηρεάζονται από τις αποφάσεις πρέπει να έχουν ευκαιρία να συμμετέχουν στη λήψη αποφάσεων. Η συμμετοχή μπορεί να γίνει υπό τη μορφή της άμεσης συμμετοχής ή υπό τη μορφή εκπροσώπου.

ΣΤ) *Διαβούλευση*. Δημοκρατία σημαίνει κάτι παραπάνω από συμμετοχή στη λήψη αποφάσεων: σημαίνει επίσης και δημόσια κατανόηση του τι είναι κοινό καλό και πώς να το πετύχουμε.

Ο Fritz Scharpf ονομάζει τα τρία πρώτα *νομιμότητα εκ του αποτελέσματος* που αναφέρεται στην ποιότητα εκείνη των νόμων και κανόνων που ευθύνεται για την επίλυση προβλημάτων. Τα υπόλοιπα τρία ανήκουν στην κατηγορία της *νομιμότητας εισαγόμενης δύναμης* (Risse 2010:8-9).

Έχοντας πει όλα αυτά ο καθ. Zürn υποστηρίζει ότι ενώ οι γενικές πηγές νομιμότητας θεωρούνται ακόμα εντελώς απαραίτητες πηγές για οποιαδήποτε πολιτική αρχή, παρατηρούμε μια αλλαγή στην χρήση συγκεκριμένων πηγών νομιμότητας: μια στροφή από τις δύο πρότυπες δημοκρατικές πηγές νομιμότητας προς τις άλλες τέσσερις. Αυτή η μεταβολή είναι παρούσα και στα OECD κοινοβουλευτικά συστήματα, στις διεθνείς πολιτικές με την έννοια ότι τα αυταρχικά κράτη που δεν βασίζονται σε δημοκρατική νομιμότητα γίνονται πιο σημαντικά, και στα διεθνή ιδρύματα που επίσης που επίσης γίνονται όλο και πιο σημαντικά και δεν βασίζονται στην δημοκρατική νομιμότητα αλλά περισσότερο στην πραγματογνωμοσύνη της προστασίας των ατομικών δικαιωμάτων.

Στα κράτη-μέλη του OECD, στις *δυτικές δημοκρατίες*, αυτή η τάση εκφράζεται με κρίση στα πλειοψηφικά ιδρύματα. Υπάρχει μια γενική συμφωνία ανάμεσα στους πολιτικούς επιστήμονες ότι υπάρχει μια ριζική παρακμή τις τρεις τελευταίες δεκαετίες όσον αφορά στα μέλη των κομμάτων, την προσέλευση ψηφοφόρων, την εμπιστοσύνη στα κόμματα και στα κοινοβούλια: συνεπώς τα παρακαμιακά στοιχεία των πολιτικών συστημάτων είναι αυτά που αποφασίζουν βάσει τις πλειοψηφίες. Έρευνες¹ που αφορούν την εμπιστοσύνη σε ορισμένα πολιτικά συστήματα στις χώρες του OECD δείχνουν ότι τα κοινοβούλια και τα κόμματα είναι τα λιγότερο έμπιστα ιδρύματα, ενώ τα ανώτατα δικαστήρια, οι κεντρικές τράπεζες και οι πρόεδροι είναι πιο δημοφιλή. Παρ' όλα αυτά είναι σημαντικό να τονίσουμε ότι σε όλες αυτές τις δυτικές δημοκρατίες η εμπιστοσύνη των πολιτικών συστημάτων σαν σύνολο δεν έχει μειωθεί. Έτσι, φαίνεται ότι η μεγάλη εμπιστοσύνη στην πολιτική σφαίρα προέρχεται από μη πλειοψηφικά ιδρύματα όπως ανώτατα δικαστήρια ή κεντρικές τράπεζες. Συνεπώς, παρατηρούμε αλλαγή στο τι πιστεύουν οι άνθρωποι ότι είναι τα νόμιμα ιδρύματα, και η αλλαγή δείχνει προς τις μη πλειοψηφικές πηγές νομιμότητας. Αυτή η διαδικασία λαμβάνει χώρα σε ένα ιστορικό υπόβαθρο. Μεταξύ 1990 και 2008, 84 χώρες στον κόσμο πέρασαν νομοθεσίες για την υποστήριξη της ανεξαρτησίας των κεντρικών τραπεζών. Μία άλλη ευρεία αναμόρφωση είναι η ενδυνάμωση της συνταγματικής θέσης των ανώτατων δικαστηρίων. Φαίνεται ότι αυτές οι αλλαγές είναι καλοδεχούμενες από τους ανθρώπους εφόσον συμπαθούν τα ιδρύματα αυτά πιο πολύ από τα δημοκρατικά. Έτσι, σύμφωνα με το επιχείρημα του καθ. Zürn, υπάρχει μια τάση προς τα μη πλειοψηφικά ιδρύματα που συνοδεύεται από μια μεγάλη εμπιστοσύνη προς αυτά.

Το δεύτερο παράδειγμα είναι η *άνοδος αυταρχικών καθεστώτων*. Δεν είναι όλα τα ανερχόμενα κράτη της αποχής μας αυταρχικά, αλλά (εκτός από την πρόβλεψη του Fukuyama) η Ιστορία δεν τελείωσε² και η κύρια υπεύθυνη για αυτό είναι η Κίνα. Ένα κράτος κατάφερε να εμφανιστεί στη διεθνή σκηνή το οποίο κατάφερε να είναι διαφορετικό από τα δυτικά πολιτικά συστήματα και συγχρόνως να είναι πετυχημένο. Αυτό ξεχωρίζει την Κίνα, τουλάχιστον τα τελευταία 20 με 30 χρόνια, από τον σοβιετικό τρόπο σοσιαλισμού. Εν τω μεταξύ προκαλεί μέχρι ενός σημείου τη δυτική άποψη για τη στενή σχέση μεταξύ των αγορών και της δημοκρατίας: κατέστη σαφές ότι είναι εφικτό να δημιουργηθεί μια επιτυχής λειτουργική και αποδοτική αγορά χωρίς τη δημοκρατία. Στην Κίνα παρατηρούμε μια ανάπτυξη της τάξης του 150% την τελευταία δεκαετία, που σημαίνει ότι μεταξύ του 1996 και 2004, μέσα σε 8 χρόνια, το βιοτικό επίπεδο 200.000.000

¹ Για παράδειγμα η *Μελέτη για τις Παγκόσμιες Αξίες 1999-2000*, χώρες της OECD.

² Όπως προέβλεψε ο Francis Fukuyama στο *Τέλος της Ιστορίας και στο ο Τελευταίος Άνθρωπος*, το 1992.

ανθρώπων απομακρύνθηκε από το όριο της φτώχειας. Περισσότεροι άνθρωποι ξέφυγαν από τη φτώχεια σε σχέση με όλο τον 20^ο αιώνα. Η επιτυχία της Κίνας παραπέμπει στο γεγονός ότι το πολιτικό σύστημα της χώρας μπορεί να νομιμοποιηθεί μόνο του, υπηρετώντας το κοινό καλό. Δεν αναφερόμαστε στον δεσποτισμό του Gaddafi στην Κίνα, αλλά σε ένα πολιτικό σύστημα που δεν είναι δημοκρατικό, που αγνοεί και παραβιάζει τα ανθρώπινα δικαιώματα, αλλά είναι ακόμα ικανό να δικαιολογήσει τον εαυτό του με βάση το κοινό καλό. Αυτό αντανακλάται και στο γεγονός ότι υπάρχει σχετικά υψηλή εμπιστοσύνη στο πολιτικό σύστημα. Δεν αποτελεί σύμπτωση ότι μέχρι ενός σημείου, η Κίνα αρχίζει να αποτελεί παράδειγμα για άλλες αναπτυσσόμενες χώρες και αυτό δίνει στην Κίνα μια πιο μεγάλη αυτοπεποίθηση στη διεθνή σκηνή. Αυτό παρατηρείται και στη ρητορική του αρχηγού: ενώ πριν από 5-6 χρόνια επισκέφτηκαν τη δύση για να 'μάθουν κάτι για τη χώρα τους', τώρα λένε ότι ήρθαν 'για να μάθουμε ο ένας από τον άλλο.' Αλλά ο καθ. *Zürn* εφιστά προσοχή στα όρια αυτής της αυτοπεποίθησης και της νομιμότητας του Κινέζικου συστήματος: σύμφωνα με το παράδειγμα του, η Αραβική Άνοιξη έφτιαξε αγχωμένους Κινέζους Αρχηγούς που συγχρόνως αύξησαν την πίεση στο εσωτερικό της χώρας.

Μια πολιτική αρχηγία που συμβάλει τόσο πολύ στη μείωση της φτώχειας δεν μπορεί να τεθεί στη ίδια κατηγορία με τους δεσποτισμούς των αυταρχικών καθεστώτων, διότι με την ανατροφή του κοινού καλού μέσω της πραγματογνωμοσύνης και με την υιοθέτηση των απαραίτητων πολιτικών, νομιμοποιούν τη δύναμη του και εξυπηρετούν σαν παράδειγμα για άλλα ανερχόμενα κράτη. Στην πραγματικότητα τις τελευταίες δεκαετίες υπάρχει μια γενική τάση προς την Ασία: φωτισμένοι ηγέτες κυβερνούν τη χώρα τους με αυταρχικό τρόπο, χωρίς ατομικά δικαιώματα και είναι επιτυχείς μέχρι ενός σημείου έχοντας και την υποστήριξη του κόσμου. Ένα τυπικό παράδειγμα είναι η Σιγκαπούρη. Έτσι, το κύριο σημείο είναι ότι αυτοί οι πολιτικοί παράγοντες του κόσμου έχουν μια αυξανόμενη βαρύτητα ενώ η δύναμη τους δεν πηγάζει πρωταρχικά από δημοκρατική νομιμότητα.

Η *άνοδος των πολιτικών αρχών πέρα από το εθνικό κράτος* ίσως είναι το τρίτο παράδειγμα. Όπως στο προηγούμενο. Οι ανερχόμενες δυνάμεις εδώ είναι τα διεθνή ιδρύματα, τα οποία θεωρούνται νόμιμοι παράγοντες των διεθνών πολιτικών, αλλά δεν δικαιολογούνται με δημοκρατική νομιμότητα. Φυσικά η Ευρωπαϊκή Ένωση είναι ένα μεγάλο παράδειγμα ενός ισχυρού διεθνούς ιδρύματος που κατέχει αρχή από μόνο του, αλλά το ερώτημα είναι πιο ευρύ. Το 1970, 8.000 πολυμερείς συνθήκες κοινοποιήθηκαν στα Ηνωμένα Έθνη· σήμερα το νούμερο αυτό ανέρχεται στις 64.000. αυτή η σημαντική αύξηση δεν είναι μόνο ποσοτική αλλά και ποιοτική, καθώς παρατηρούμε αρκετά παραδείγματα αντιπροσωπείας της εξουσίας. Κάποια διεθνή ιδρύματα έχουν την εξουσία να παίρνουν υποχρεωτικές αποφάσεις χωρίς τη συγκατάθεση όλων των συμμετεχόντων κρατών. Αυτό βασικά υπονομεύει τη συγκαταθετική βάση των παραδόσεων των διεθνών πολιτικών και τη βασική αρχή της κυριαρχίας. Επίσης, μια τυπική τάση είναι η επέκταση πλειοψηφικής ψηφοφορίας στα διεθνή ιδρύματα, που σημαίνει ότι στις περισσότερες περιπτώσεις υπάρχει κάποιος στην πλειοψηφία που έχει να κάνει κάτι για το οποίο δεν έχουν συμφωνήσει. Το 60% των διεθνών ιδρυμάτων κατέχει μηχανισμούς που απαιτούν πλειοψηφία αν και δεν τη χρησιμοποιούν πάντα: υπάρχει πάντα μια προσπάθεια να πάρουν τη συγκατάθεση και η ψήφος πλειοψηφίας χρησιμοποιείται μόνο για το 20% περίπου των υποθέσεων. Μια άλλη τάση είναι ότι η επίβλεψη κάποιων πολιτικών μεταφέρεται σε διακρατικά ιδρύματα. Ένα κλασικό παράδειγμα είναι η Διακυβερνητική Επιτροπή για την Κλιματική Αλλαγή, που είναι υπεύθυνη για να ερμηνεύει εξουσιοδοτημένα την κατάσταση της γνώσης και για να τη μεταφράζει σε πολιτικές. Υπάρχουν και άλλα ιδρύματα που παίζουν σημαντικό ρόλο στην επίβλεψη, όπως η WWF, η Greenpeace ή η Human Rights Watch κτλ.

Συνεπώς βλέπουμε ότι τις τελευταίες δεκαετίες τα διεθνή ιδρύματα έγιναν όλο και πιο σημαντικά και όπως στις προηγούμενες δύο περιπτώσεις αυτή η διαδικασία είναι επίσης αποδεκτή από τους ανθρώπους. Ο καθ. *Zürn* υποστηρίζει ότι στη Γερμανία οι άνθρωποι πιστεύουν ότι τα διεθνή ιδρύματα έχουν τη δυνατότητα λήψης αποφάσεων, ότι είναι σημαντικά και παρόλο που οι άνθρωποι βλέπουν τις αποφάσεις τους με κριτική ματιά, υπάρχει σχετικά υψηλή εμπιστοσύνη σε αυτά. Η Γερμανία δεν αποτελεί εξαίρεση με αυτήν την έννοια. Για παράδειγμα, συνήθως οι άνθρωποι εμπιστεύονται τα Ηνωμένα Έθνη σε μεγάλο βαθμό: σε μια κλίμακα 55-56% των ερωτηθέντων είπαν ότι εμπιστεύονται τα Ηνωμένα Έθνη³. Φυσικά η υποστήριξη των διεθνών ιδρυμάτων ήταν περιορισμένη, για παράδειγμα από διάφορα αντίθετα κινήματα, αλλά ακόμη αυτά τα ιδρύματα κατέχουν ένα ορισμένο επίπεδο νομιμότητας.

Συνολικά, είδαμε ότι τις τελευταίες δεκαετίες υπάρχουν νέα ιδρύματα και πολιτικές οντότητες που έγιναν πιο ισχυρά και αναμφίβολα χρειάζονται κάποια μορφή νομιμότητας, αλλά ή δεν μπορούν ή δεν νομιμοποιούν τη δύναμη τους με δημοκρατικές πηγές, έτσι στρέφονται σε άλλες πηγές νομιμότητας όπως η πραγματογνωμοσύνη, η προστασία ατομικών δικαιωμάτων, η αξιοπιστία ή η εξυπηρέτηση του κοινού καλού. Αυτό οδηγεί σε αυτό που ο καθ. *Zürn* ονομάζει *το παράδοξο της δημοκρατίας*: ενώ η δημοκρατία είναι γενικώς αποδεκτή και υπηρετεί ακόμα ως η βασική αρχή των πολιτευμάτων, ισχυρές πολιτικές αρχές δεν δικαιολογούν την εξουσία τους με δημοκρατική νομιμότητα αλλά με βάση άλλες πηγές νομιμότητας.

³ Για παράδειγμα η «Voice of the People» Έρευνα, το 2002, Gallup

Η πρόβλεψη του ομιλητή είναι ότι ως συνέπεια του παράδοξου της δημοκρατίας, το ζήτημα της νομιμότητας της αρχής θα επιστρέψει στο προσκήνιο των πολιτικών αναμετρήσεων. Εφόσον, η νομιμότητα των δημοκρατικών παγκόσμια αποδεκτών πολιτικών οργανισμών και η νομιμότητα των ανερχομένων μη δημοκρατικών πολιτικών παραγόντων είναι θεμελιωδώς αντικρουόμενες, το ερώτημα του πώς να νομιμοποιείς πολιτική Αρχή θα ξαναγίνει πιο σημαντικό. Στην εποχή μας φυσικά υπάρχουν πολιτικά θέματα που φαίνονται να είναι πιο σημαντικά, για παράδειγμα η ενεργειακή κρίση ή η κλιματική αλλαγή, αλλά τελικά αυτά τα προβλήματα δείχνουν προς το ερώτημα της κατάλληλης νομιμότητας της πολιτικής αρχής. Ο αναμενόμενος χρόνος που χρειάζεται για να επιλυθούν αυτά τα προβλήματα υπερβαίνει τη λογική εκλεκτικών διαγωνισμών. Ένας άλλος παράγοντας που πρέπει επίσης να ληφθεί υπ' όψιν είναι ότι τα κύρια κοινωνικά θέματα του 20^{ου} αιώνα ήταν συγκλίνοντα με το κοινό καλό, αλλά η σημερινή κατάσταση είναι διαφορετική. Τα βραχυπρόθεσμα συμφέροντα της πλειοψηφίας λειτουργούν ενάντια στη λύση πολιτικών προβλημάτων όπως η ενεργειακή κρίση ή η κλιματική αλλαγή. Με αυτή τη έννοια το κοινό καλό και τα (εγωιστικά) συμφέροντα των ανθρώπων είναι αντίθετα το ένα με το άλλο, οδηγώντας σε μια κατάσταση που οι άνθρωποι νιώθουν την ανάγκη να έχουν μη πλειοψηφικά ιδρύματα προκειμένου να αποφύγουν διάφορες κρίσεις. Αυτή είναι μια πιθανή εξήγηση της στροφής όσον αφορά στις πηγές νομιμότητας.

Σύμφωνα με τον καθ. Zürn, υπάρχουν δύο μηχανισμοί υπέρ της δημοκρατικής νομιμότητας που λειτουργούν ενάντια της παρακμής των πλειοψηφικών ιδρυμάτων που θέτουν όρια στο προηγούμενο επιχείρημα. Πρέπει να ληφθεί υπ' όψιν ότι τα δημοφιλή μη πλειοψηφικά ιδρύματα της εποχής μας (όπως τα ανώτατα δικαστήρια ή κεντρικές τράπεζες) περιλαμβάνονται σε μια πλειοψηφική δημοκρατική πολιτική τάξη. Για παράδειγμα, ένα παγκόσμιο ανώτατο δικαστήριο που δεν υπόκειται σε ένα πολιτικό σύστημα πιθανών να μην είναι σε μεγάλο βαθμό έμπιστο. Είναι επίσης σημαντικό να σημειωθεί ότι όταν σε αυταρχικά κράτη ή σε διεθνή ιδρύματα οι πηγές νομιμότητας είναι σε σύγκρουση με την γνώμη της πλειοψηφίας, δημιουργείται αντίσταση και αυξάνεται η απαίτηση για συμμετοχή στη λήψη αποφάσεων. Και αν πράγματι πηγαίνουμε προς μια εποχή στην οποία το ζήτημα της νομιμότητας της αρχής θα επιστρέψει στο προσκήνιο, στη μόνη σφαίρα στην οποία μια μακροπρόθεσμη ανεκτή συγκατάθεση μπορεί να διαμορφωθεί είναι η δημόσια σφαίρα και αυτό μας οδηγεί πίσω στις δημοκρατικές πηγές νομιμότητας.

Επίλογος

Η μεγάλη σημασία της διάλεξης του καθ. Zürn βρίσκεται στο γεγονός ότι δείχνει ταυτόχρονα τα όρια και τον κεντρικό ρόλο της δημοκρατίας. Γνωρίζουμε από το γνωστό ρητό⁴ του Winston Churchill ότι η δημοκρατία δεν είναι καθόλου μια ιδανική μορφή κυβέρνησης και αν ακόμη διεκδικητές εμφανίζονται κάθε τόσο, από την αρχαιότητα η ανθρωπότητα δεν έχει βρει ακόμα καλύτερο υποκατάστατο. Αν και σήμερα οι τάσεις της νομιμότητας δεν τείνουν προς αυτήν, χωρίς μια ρεαλιστική εναλλακτική, θα ήταν πολύ νωρίς να μιλάμε για την ολοκληρωτική παρακμή της δημοκρατίας.

Μετάφραση: Παναγιώτα Κουτουλάκου

Βιβλιογραφία

Ansell, C. 2001. Legitimacy: Political. In Smelser, N., Bates, P. eds. *International Encyclopedia of the Behavioural and Social Sciences*. Oxford: Elsevier.

Fukuyama, F. 1992. *The End of History and the Last Man*. New York, NY: Free Press.

Risse, T. 2004. Transnational Governance and Legitimacy. *Working Paper*. Berlin: Center for Transatlantic Foreign and Security Policy.

Zürn, M. 2004. Global Governance and Legitimacy Problems. *Government and Opposition* 39: 260–287.

Zürn, M., Stephen, M. 2010. The View of Old and New Powers on the Legitimacy of International Institutions. *Politics* 30: 91–101.

*

www.southeast-europe.org
dke@southeast-europe.org

© DKE 2012

Σημείωση: Αξιότιμοι ερευνητές! Εάν κάνετε αναφορά σε αυτό το άρθρο ή χρησιμοποιήσετε κάποιο απόσπασμα παρακαλώ στείλτε μας e-mail στη διεύθυνση dke@southeast-europe.org για να μας ενημερώσετε. Παρακαλώ αναφερθείτε στο άρθρο ως εξής:

Judit A. Kantor: Το παράδοξο της δημοκρατίας: - Τάσεις νομιμότητας και νέες πηγές αρχών. (Μετάφραση: Παναγιώτα Κουτουλάκου) *Délkelet-Európa – South-East Europe International Relations Quarterly*, (Χειμώνας 2011) σελ. 1-4.

⁴ Η Δημοκρατία είναι η χειρότερη μορφή κυβέρνησης, εκτός από όλες τις άλλες μορφές που έχουν δοκιμαστεί κατά καιρούς (House of Commons, 11 Νοεμβρίου, 1947).